

СТАНОВИЩЕ

на: проф. Калин Порожанов д-р д.н. – Център по тракология при ИБЦТ – БАН, София, член на НЖ, съгласно Заповед № 87 РД 16/18.09.2024 г. на Директора на ИБЦТ.

за: заемане на академичната длъжност *доцент*, в професионално направление **2.2 История и археология (Северно-егейският басейн през първата половина на I. хил.пр.Хр)**, по конкурс обявен в ДВ, бр. 63/26.07.2024 г., за нуждите на Центъра по тракология.

На конкурса има един кандидат – гл. ас д-р Петя Илиева от Центъра по тракология. Предложените от гл. ас. д-р Петя Илиева материали за конкурса съдържат изискуемите, от Закона и Правилниците, документи и справки за *доцент*, което е отразено в Протокол № 1 от първото заседание на НЖ.

Хабилитационният труд, е озаглавен **The Late Geometric and Early Archaic North-Eastern Aegean. Through the emergence, distribution and consumption of “G 2-3 Ware.”**. Berlin-Boston: Walter de Gruyter. 2024. ISBN: 978-3-11-128993-9, общо 212 с. като се състои от: Предговор и благодарности, Списъци на илюстрациите и съкращенията, 7 глави, Приложение, Библиография, Индекс на имената и 52 Табла с илюстрации.

В **Preface and Acknowledgements** (V-VI) се коментират причините, довели до разработването на този труд, работата по който започва още през 2006 г., след защитата на PhD дисертация. Особено **приносно**, но и модерно се оказва, че авторката прави „разкопки“,

свързани с керамичната група, носеща работното название G 2-3 Ware, в материалите от по-стари разкопки.

Гл. I. Introduction and History of Research (1-9) представя района на Североизточния Егей, който включва южното крайбрежие на Древна Тракия, Северозападна Анатолия и островите между тях (Фиг.1), където са обектите с хронологията на изследваната керамична група G 2-3 Ware. Отбелязва се, че проучванията започват при разкопките на Троя още през 19. в., като продължават с открития по островите и крайбрежни обекти на Древна Тракия до наши дни. Обективно се отчитат резултатите от тях. *Целите и методите* на изследването освен традиционните, които са добре определени и избрани, включват и модерни технологични анализи, вкл. и рентгенови спектроскопии. Крайната цел е, в резултат на тези интердисциплинни изследвания, да се видят хората, които произвеждат, ползват и търгуват тази керамика, каква е ролята и нейното значение за обществото, което ще рече авторката да стигне до историческо осмисляне.

Гл. II. Recognising G 2-3 Ware: Technological Features and Ornamental System (10-28) приносно представя: 1.*технологичните характеристики*, свързани с изработването, оформянето, обработка на повърхностите и изпичането; 2.*декорацията*, свързана с определени инструменти, техники, както и с ясна декоративна система; 3.*хронология на развитието на тази керамика*, която аргументирано я поставя в три периода: втората половина на 8. – нач. на 7. в., първата половина на 7., втората половина на 7. в.

Гл. III. Repertory of Shapes (29-62) много детайлно приносно представя изработваните и използвани форми на съдовете: кантароси, чаши, скифоси, купи, чинии, кратери, кани, амфорискоси, пиксиди,

алабастри и др., като задължителен процес при разработването на тази значима тема.

Гл. IV. Centres of Manufacture and Distribution Patterns. The Question of Origin (63-72) приносно определя центровете на производство на съдовете от керамичната група, като прецизно определя подгрупи, както и механизмите на тяхното разпространение, които са свързани с определянето на техния произход. Заключва се, че в Северния Егей, Троя и о-в Лемнос са главните производствени центрове, докато о-в Тасос и переата му са по-слабо представени, като тук – между реките Струма и Марица – се включват още Аргилос, Ейон, Неаполис и Асар тепе, както и о-в Самотраки, Антиса на о-в Лесбос, а се добавят и най-западните Акантос, Терме и Метоне – на и при Халкидика.

Гл. V. Chronology (73-80) е относително дискуссионна, но общото впечатление, съгласно цитираните мнения за датировки от наличните обекти, поставя тази керамична група (G 2-3 Ware) от ок. ср. 8 в. до към края на 7. в. Това е по-прецизно конкретизирано в параграфа *Фази на развитие*, където се аргументират: 1.) втората половина на 8. в. - началото на 7 в.; 2.) първата половина на 7. в.; 3.) втората половина на 7. в. Макар и кратка, тази глава има своя безспорен **принос**.

Гл. VI. Introduction, Adoption and Consumption of G 2-3 Ware by Northern Aegean Communities: A Contextual Approach (81-98) съобщава, че тази керамика се използва в: *култови обекти* като Светилището на Великите богове на о-в Самотраки, Кабириона на о-в Лемнос, свързани със западното светилище на Троя; *апсидални/овални сгради*, в които тя е в обичаен домашен контекст, но и в култов- или за друг вид обществени събирания; *само в домашен контекст* се открива

в града, наречен Хефестия, на о-в Лемнос и други; *погребален контекст...* Така **приносно** са заключава, че тя е използвана в различни контексти.

Гл. VII. **The Late Geometric and Early Archaic Northern Aegean: A Ceramic Perspective (99-114)** се явява финална с изводи, извлечени от постигнатото в предходните глави. Всъщност, логично следва заключението за творческо съчетаване на две традиции при изработването на тази керамика. Едната е високото майсторство и украса на Троадската Анатолийска, а другата е изяществото на Гръцката вазописна. Така се стига до заключението за явлението *керамично койне* в Североизточния Егей, което се превръща и в *културно койне* в този район – безспорен **принос**. Този феномен от 8.-7.в. намира своите корени още в 10. дори 11. в. В такъв контекст се заключава, че майсторите на G 2-3 Ware са добре запознати с по-ранни и съвременни тям керамични групи, накратко и със съкращения от английски назовани като Tan Ware, AGW, PG, G и ориентализиращата гръцка керамика. Те създават регионално смесване на характеристиките на тези групи в отличителен североизточен егейски стил, който следва консервативно по-старата концепция на PG декорация, като същевременно включва съвременни елементи, като характеристиките на G 2-3 Ware предполагат много по-активни взаимодействия с останалата част от Егейско море, особено за ролята на о-в Лемнос. При това, керамичната група G 2-3 Ware се оказва в приемственост с керамиката от следващия архаичен период – друг несъмнен **принос**. Заслужават достойно внимание и **приносните** тези, че поводът за разпространението на тази керамика е интересът към металите, както и че култът към Великите богове на о-в Самотраки и о-

в Имброс е резултат от морски контакти с по-ранното му изповядване в Кабириона на о-в Лемнос. Приветствам виждането на д-р Петя Илиева за логиката на разпространение на тази керамична група чрез плавания по море, свързани с водните течения и въздушните потоци в Северния Егей (Фиг. 2). Дори бих допълнил, че точно познаването на тези течения и потоци е причината за нейното разпространение и употреба именно в изследвания регион. А мореплавателите несъмнено са местни хора от трако-пеласгийската етнокултурна общност, които най-добре си знаят водите и бреговете в Северния Егей, което не изключва, разбира се, а напротив предполага морски активности и на предположените кипърци, финикийци, както и други източносредиземноморци...

Appendix μ -XRF Fluorescence Spectroscopy (115-128) чрез използването на недеструктивни методи е похвално, то става своеобразна основа, но и допълва с много конкретизиращи измерения аналитичния подход и изводи, направени в основния текст.

Bibliography-ята е професионална и значима по обем (129-136)

Index of Place Names (137-138) стои много добре в монография от такъв тип.

Plates/Табла с илюстрации – 52 на брой (139-193) отлично илюстрират резултатите от огромния труд на авторката.

След изложените по-горе приноси ще отбележа още няколко важни постижения. Това е първото научно съчинение в историографията, което разглежда археологията и историята на крайбрежията и островите в Северния Егей, отразени в и свързани с

появата, развитието и разпространението на определена керамична група (G 2-3 Ware), преди установяването на елински апойки в този район. То успешно интерпретира един археологически извор – керамичната група G 2-3 Ware – като го превръща в реален исторически извор за обществото. Тук, не мога да не отбележа и опита за прилагане на данни и от писмените извори. В този контекст добре се вижда, че представената още от Омир в Троянската война (13 в.пр.н.е.) трояно-тракийска общност в Северния Егей, воюваща срещу микенско-ахейската общност, продължава развитието си и през следващите векове в местното трако-пеласгийско общество от тази историко-географска област, което представлява контактна зона за Европейския Югоизток и Анатолия с Източното Средиземноморие, с което се вписва в проблематиката на Тракологията и Старата история, разбира се...

Отбелязвам, че в труда са проявени задълбочени теоретични и практико-приложни знания, наблюдава се способност за извършване на самостоятелни научни изследвания и няма елементи на плагиатство.

Всичко това ми дава основание да гласувам **ПОЛОЖИТЕЛНО** за придобиване на академичната длъжност *доцент* в професионално направление 2.2. История и археология (*Северно-егейският басейн през първата половина на 1. хил.пр.Хр*) на гл. ас. д-р Петя Илиева.

21.10.2024 г.

Созопол-София

подпис: